

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

ACTIVATION OF INVESTMENT ACTIVITY OF SUBJECTS OF FUND MARKET OF UKRAINE

В статті досліджено сучасний стан інвестиційної діяльності підприємств на фондовому ринку України. Проаналізовано динаміку випуску акцій та облігацій підприємств протягом 2012-2016 рр. Досліджено рекомендації, розроблені IOSCO для ринків, що розвиваються країн латиноамериканського регіону та Південно-східної Азії, реалізація яких допомогла багатьом державам створити високоліквідні фондові ринки та тим самим вивести їх розвиток на якісно новий рівень. Визначено, що при регулюванні інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств виникає необхідність використання інструментів фондового ринку для підвищення рівня ефективності управління інвестиційними процесами підприємств. Обґрунтовано завдання розвитку сучасного фондового ринку України за допомогою використання його інструментів в інвестиційній діяльності вітчизняних підприємств. Економічний розвиток країни багато в чому визначається наявністю ефективно функціонуючого фондового ринку. Для того щоб цей ринок успішно розвивався і виконував свою функцію – мобілізацію вільних ресурсів для розвитку економіки та їх перерозподіл між галузями та сферами національної економіки, доцільна побудова системи регулювання, що відповідає інтересам і потребам всіх його учасників. На фондовому ринку взаємодіють продавці та покупці цінних паперів. З одного боку, компанії-емітенти за допомогою цінних паперів залучають інвестиції для цілей свого розвитку. Це сприяє зростанню виробництва та збільшенню кількості робочих місць. З іншого боку, для інвесторів створюється можливість урізноманітнити інструменти інвестування та забезпечити прибутковість своїх вкладень при заданому рівні ризику. При цьому, якщо фондовий ринок досить розвинений, інвестор може бути впевнений в надійності та ліквідності даних інструментів і, отже, буде зацікавлений у нових інвестиціях. Інвестиційна діяльність підприємств на фондовому ринку та шляхи підвищення її ефективності, є предметом досліджень багатьох науковців, однак, у зв'язку із зниженням інвестиційних процесів і погіршенням економічної ситуації обрана тема й надалі залишається актуальною. Мета статті полягає у виявленні закономірностей та можливостей активізації інвестиційної діяльності суб'єктів фондового ринку України на основі дослідження динаміки обсягу випуску акцій та облігацій.

Ключові слова: акції, інвестиційна діяльність, облігації, фондовий ринок, цінні папери.

In the article, the modern state of investment activity of enterprises in the stock market of Ukraine researched. The dynamics of issue of shares and bonds of enterprises analyzed during

2012-2016. The recommendations developed by IOSCO for markets in developing countries of the Latin American region and Southeast Asia have been investigated, the implementation of which has helped many states to create highly liquid stock markets and thereby lead their development to a qualitatively new level. It is determined that when regulating investment activity of domestic enterprises there is an urgent need to use stock market instruments to improve the efficiency of management of investment processes of enterprises. The task of development of the modern stock market of Ukraine by means of the use of its tools in the investment activity of domestic enterprises substantiated. The country's economic development is largely determined by the presence of an effectively functioning stock market. In order for this market to successfully develop and fulfill its function - the mobilization of free resources for the development of the economy and their redistribution between industries and areas of the national economy, it is expedient to build a system of regulation that meets the interests and needs of all its participants. In the stock market, sellers and buyers of securities interact. On the one hand, issuing companies use securities to attract investments for the purposes of their development. This contributes to the growth of production and the increase in the number of jobs. On the other hand, investors are given the opportunity to diversify investment instruments and ensure the return on their investments at a given level of risk. At the same time, if the stock market is sufficiently developed, the investor can be sure of the reliability and liquidity of these tools and, consequently, will be interested in new investments. Analysis of recent research and publications. The investment activity of enterprises in the stock market and ways to increase its efficiency are the subject of research by many scholars. However, due to the decline in investment processes and the deterioration of the economic situation, the theme chosen remains relevant. The purpose of the paper is to identify the laws and possibilities of activating the investment activity of the stock market subjects of Ukraine on the basis of the study of the dynamics of the volume of issue of shares and bonds.

Keywords: stocks, investment activity, bonds, stock market, securities.

Вступ. Економічний розвиток країни багато в чому визначається наявністю ефективно функціонуючого фондового ринку. Для того щоб цей ринок успішно розвивався і виконував свою функцію – мобілізацію вільних ресурсів для розвитку економіки та їх перерозподіл між галузями та сферами національної економіки, доцільна побудова системи регулювання, що відповідає інтересам і потребам всіх його учасників.

На фондовому ринку взаємодіють продавці та покупці цінних паперів. З одного боку, компанії-емітенти за допомогою цінних паперів залучають інвестиції для цілей свого розвитку. Це сприяє зростанню виробництва та збільшенню кількості робочих місць. З іншого боку, для інвесторів створюється можливість урізноманітнити інструменти інвестування та забезпечити прибутковість своїх вкладень при заданому рівні ризику. При цьому, якщо фондовий ринок досить розвинений, інвестор може бути впевнений в надійності та ліквідності даних інструментів і, отже, буде зацікавлений у нових інвестиціях.

Інвестиційна діяльність підприємств на фондовому ринку та шляхи підвищення її ефективності, є предметом досліджень багатьох науковців, зокрема в публікаціях останніх років на тих чи інших аспектах окреслених проблем було акцентовано увагу І. Ю. Бережна, Л. О. Петик, В. О. Поворозник, Г. С. Яковенко. Однак, у зв'язку із зниженням інвестиційних

процесів і погіршенням економічної ситуації обрана тема й надалі залишається актуальною.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виявленні закономірностей та можливостей активізації інвестиційної діяльності суб'єктів фондового ринку України на основі дослідження динаміки обсягу випуску акцій та облігацій.

Результати дослідження. Управління інвестиційною діяльністю підприємства пов'язане з розміщенням залучених ресурсів у матеріальні та нематеріальні активи, об'єкти нерухомості, необхідні для практичного здійснення планів підприємства. Так, управління інвестиційною діяльністю з використанням інструментів фондового ринку передбачає вкладення тимчасово вільних коштів підприємства в активи та інструменти фондового ринку, що випускаються іншими учасниками ринку з метою отримання доходу та збільшення зовнішнього ресурсного потенціалу підприємства, який ще називають інвестиційною привабливістю підприємства.

На сьогодні вітчизняні підприємства дедалі активніше починають залучати інвестиційні ресурси на фондовому ринку. На підтвердження цього проведемо аналіз динаміки обсягу випуску акцій в 2012-2016 рр. (рис. 1).

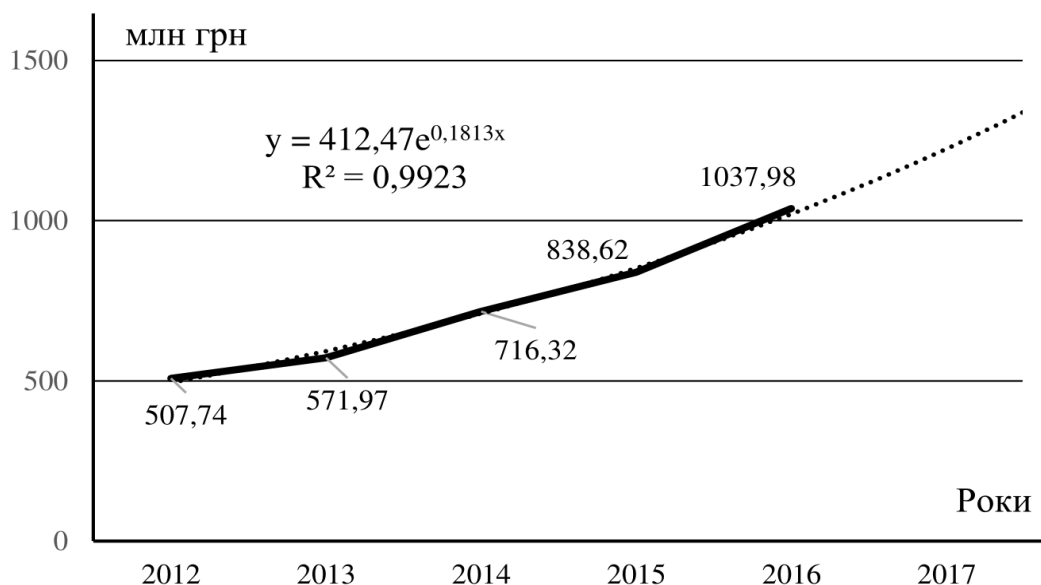

Рисунок 1 - Динаміки обсягу випуску акцій емітентами України у 2012-2016 рр.

*Джерело: побудовано авторами на основі даних [1]

З рис. 1 бачимо, що протягом 2012-2016 рр. простежується позитивна динаміка обсягу випуску акцій емітентами України. Побудована на графіку лінія тренду показує, що за умови, якщо тенденція на фондовому ринку буде стабільною, то протягом 2017-2020 рр. обсяг випуску акцій емітентів України буде мати позитивну динаміку.

Значні обсяги випусків акцій в 2016 р., належали емітентам, основними видами економічної діяльності яких були фінансова та страхова діяльність

(194,41 млрд грн, або 97,51 % від загального обсягу), а також переробна промисловість (4,34 млрд грн або 2,18 %).

Серед категорії «інші» найбільший обсяг зареєстрованих випусків акцій належав підприємствам, основний вид економічної діяльності яких – проведення операцій з нерухомим майном.

У таблиці 1 наведено перелік підприємств, що зареєстрували значні випуски акцій в 2016 р.

Таблиця 1- ТОП-10 емітентів, які зареєстрували значні випуски акцій в 2016 р.

Найменування емітента	Обсяг емісії, млн грн	Частка у загальному обсязі емісій, %
ПАТ КБ «Приватбанк»	146238,28	73,35
ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України»	9319,00	4,67
ПАТ «ВТБ Банк»	8900,00	4,46
ПАТ «Укрсоцбанк»	8806,96	4,42
ПАТ «Державний ощадний банк України»	4955,52	2,49
ПАТ «Альфа-Банк»	4779,14	2,40
ПАТ «Сбербанк»	4293,00	2,15
ПрАТ «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т.-Прилуки»	3750,00	1,88
ПАТ «БМ Банк»	1650,00	0,83
ПАТ «Акціонерний комерційний промисловоінвестиційний банк»	1606,84	0,81

*Джерело: складено авторами на основі даних [1]

Обсяг емісії акцій наведених у табл. 1 емітентів складав 97,46 % від загального обсягу випусків акцій.

У 2016 році відбулося скорочення емісійної діяльності на ринку корпоративних облігацій (рис. 2).

У 2016 року було зареєстровано 118 випусків облігацій підприємств на загальну суму 5,52 млрд грн. Порівняно з 2015 роком обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 6,91 млрд грн або на 51,66 %.

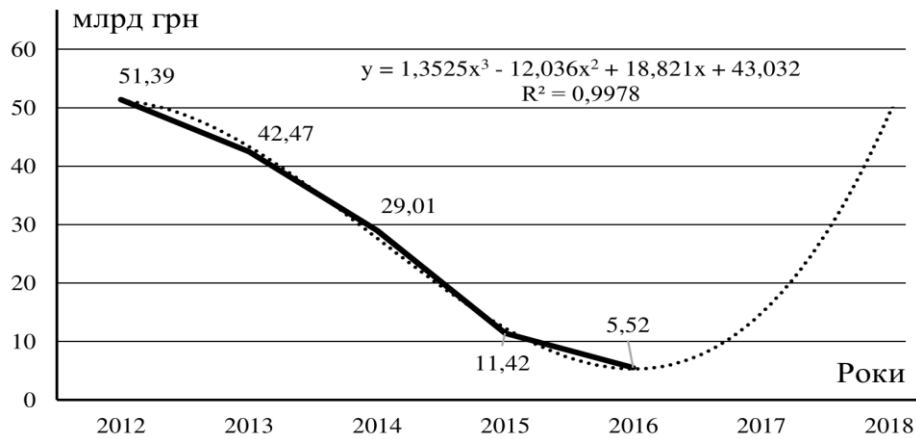

Рисунок 2 - Обсяг випусків облігацій підприємств у 2012–2016 рр., млрд грн

*Джерело: побудовано авторами на основі даних [1]

У структурі обсягу зареєстрованих випусків облігацій банками протягом аналізованого періоду в 2015-2016 рр. не зареєстровано жодного такого випуску (табл. 2).

Таблиця 2 - Обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств у 2012–2016 роках, млн грн

Вид емітента	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	51386,61	42467,78	29009,22	11421,17	5515,40
В тому числі					
Підприємства	39588,17	34427,78	23984,22	11421,17	5515,40
Банки	11770,00	8040,00	4800,00	–	–
Страхові компанії	28,44	–	225,00	–	–

*Джерело: складено авторами на основі даних [1]

У 2016 році значні обсяги випусків облігацій підприємств, було здійснено емітентами, основними видами економічної діяльності яких були:

- будівництво (3,42 млрд грн або 62,06 % від загального обсягу);
- сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (500 млн грн або 9,07 %);
- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (450 млн грн або 8,16 %);
- фінансова та страхова діяльність (316 млн грн або 5,73 %) (рис. 3).

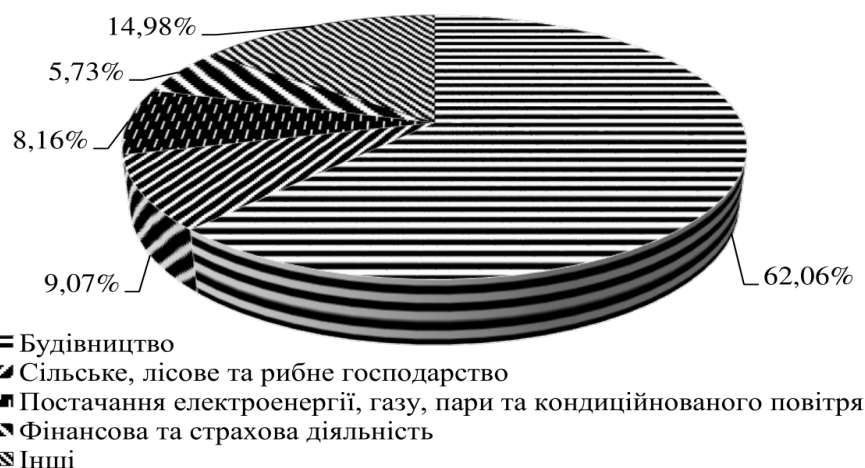

Рисунок 3 - Розподіл зареєстрованих випусків облігацій підприємств за основними видами економічної діяльності емітентів у 2016 році

*Джерело: побудовано авторами на основі даних [1]

У таблиці 3 наведено перелік підприємств, що зареєстрували у 2016 році найбільші обсяги випусків облігацій.

Таблиця 3 - ТОП-10 емітентів, які зареєстрували значні випуски облігацій у 2016 році

Найменування емітента	Обсяг випуску, млн грн	Частка у загальному обсязі випуску, %
ТОВ «Максимум»	980,00	17,77
ДП «Інтеграл-Буд» ТОВ «Інтеграл»	640,00	11,60
ТОВ «Вінд Пауер»	450,00	8,16
ПрАТ «Позняки-жил-буд»	377,21	6,84
ТОВ «Експлуатаційна компанія «Сервіс»	368,21	6,68
ПрАТ «Трест «Житлобуд-1»	352,51	6,39
ПрАТ «НЕО ВІТА»	335,98	6,09
ТОВ «СК-АГРО»	250,00	4,53
ТОВ «Іпотечна компанія «Аркада-Фонд»	200,00	3,63
ТОВ «Екосіпан»	200,00	3,63

*Джерело: складено авторами на основі даних [1]

Обсяг емісії облігацій наведених у табл. 3 емітентів становив 75,31 % від загального обсягу випусків облігацій. У категорії «інші» найбільший обсяг зареєстрованих випусків облігацій належали підприємствам, основний вид економічної діяльності яких – переробна промисловість.

Фондовий ринок у будь-якій країні не може успішно розвиватися у рамках кордонів однієї держави. Для створення ефективного вітчизняного ринку доцільна його інтеграція з міжнародним. Тому система регулювання повинна будуватися з урахуванням вже накопиченого світового досвіду. Великі міжнародні організації, що об'єднують державні органи різних країн і

професійних учасників ринку проводять узагальнення кращої міжнародної практики в сфері регулювання фондового ринку та розробляють вимоги та рекомендації, яких повинні дотримуватися національні регулятори фондових ринків [2].

Однією з авторитетних організацій, які розробляють методичні та рекомендаційні документи, є Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO). Даною організацією виданий основоположний документ «Цілі та принципи регулювання у галузі цінних паперів», в якому зазначається, що регулювання має сприяти формуванню капіталів та економічному зростанню. У ньому визначені три цілі регулювання в цій сфері:

- 1) захист інвесторів (проти маніпулятивної, шахрайської та інсайдерської практики);
- 2) забезпечення справедливості, ефективності та прозорості ринку (рівність учасників на ринку, рівний та широкий доступ до інформації, попередження нечесної торгової практики);
- 3) зниження системного ризику (ефективне управління ризиками) [3, с. 88].

Рекомендації, розроблені IOSCO для ринків, що розвиваються країн латиноамериканського регіону та Південно-Східної Азії, допомогли багатьом державам створити високоліквідні фондові ринки та, тим самим, вивести їх розвиток на якісно новий рівень.

Вивчення практики, узагальнюючої світовий досвід у даній сфері, показує, що процес регулювання має здійснюватися не тільки державою, а й самими учасниками ринку шляхом створення ними саморегулюючих організацій (СРО) і розробки внутрішніх документів, що визначають їх діяльність [4, с. 107].

Таким чином, ефективно функціонуючий фондовий ринок не тільки створює певні вигоди для його учасників, але і допомагає вирішенню загальноекономічних завдань, подолання соціальних проблем у країні. Розвиток цього ринку сприяє довгостроковим темпам економічного зростання, підвищення рівня ефективності громадського виробництва та, як наслідок, збільшення конкурентоспроможності національної економіки.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження надало змогу визначити, що інвестиційна активність вітчизняних підприємств, мала як позитивні, так і негативні тенденції. Зокрема, було визначено, що обсяг залучення інвестицій за допомогою реалізації акцій підприємств на фондовому ринку збільшився у 2016 р. порівняно з 2012 р. на 104,4 %. Натомість обсяг залучення інвестицій за допомогою облігацій підприємств протягом 2012-2016 рр. мав негативну динаміку і за 5 років знизився на 89,3 %. Для підвищення рівня ефективності інвестиційної діяльності підприємств на фондовому ринку доцільне удосконалення нормативно-правового, інституційного та організаційного механізмів його регулювання.

Перспективою подальшого дослідження є аналіз динамічних

характеристик залучення іноземних інвестицій через інструменти фондового ринку, як чинника стимулювання економічного зростання в Україні.

Література:

1. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua>
2. Поворозник В. О. Фондовий ринок України на сучасному етапі: проблеми та шляхи їх вирішення / В. О. Поворозник // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/2/3-5-Povoroznyk.pdf>
3. Бережна І. Ю. Поняття та роль інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу на сучасному етапі економічного розвитку / І. Ю. Бережна // Науковий вісник ЧДІЕУ. 2011. № 1(9). С. 86–92.
4. Яковенко Г. С. Фондовий ринок: сучасний стан та перспективи розвитку / Г. С. Яковенко // Магістеріум. Економічні студії. 2014. Вип. 56. С. 105-108.
5. Петик Л. О. Сучасний стан фондового ринку в Україні / Л. О. Петик // Національний лісотехнічний університет України. 2015. Вип. 25.1. С. 344-350.